



AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

De förlorade sönerna återvänder hem

En kvalitativ studie om återvändande Daish-krigare från Göteborg,
stadens strategi mot terrorism och arbetet mot våldsbejakande extremism

Mohammed Bashir Abdi
&
Agron Kadrija

2018

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp

Religionsvetenskap

Människa-kultur-religionsprogrammet

Religionsvetenskap med inriktning mot kultur och identitet

Handledare: Olov Dahlin
Examinator: Jari Ristiniemi

”Vi invandrare har blivit packade som små sardiner i en konservburk”

Intervjupersonen Malik beskriver svensk integrationspolitik och utanförskapet i förorten.

Abstract

Svenska medborgare har anslutit sig till terrororganisationen Daish. Många av dessa individer kommer från Göteborg. Syftet med denna forskning är att undersöka hur det kom sig att göteborgare är överrepresenterade bland svenska Daish-medlemmar. Många av Daish-resenärerna har återvänt till Göteborg. I denna forskning undersöks också Göteborg stads strategi för återvändande Daish-medlemmar och hur radikaliseringsprocessen ser ut för individer som ansluter sig till våldsbejakande extremism.

I denna uppsats tillämpade vi kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer. Materialet i uppsatsen grundar sig på intervjuer med två göteborgare som har anslutit sig till Daish och sedan återvänt till Göteborg. Intervjuer har också hållits med tre poliser och två socialarbetare som arbetar mot våldsbejakande extremism i Göteborg.

Resultaten visar att Göteborg sticker ut i listan bland Sveriges särskilt utsatta områden, och att orsaken till att Göteborg är överrepresenterat beror på segregation och utanförskap. Resultaten visar att vissa stadsdelar i Göteborg har hög arbetslöshet, låg utbildning och dåliga skolresultat. Klyftan mellan utsatta områden och övriga Göteborg växer. Invånarna i dessa områden upplever detta som orättvist, diskriminerande samt att det väcker frustration. Undersökningen visar att klyftan utnyttjas av individer med religiös, klan eller patriarkal makt som ersätter den demokratiska strukturen i de segregerade stadsdelarna. Terrororganisationen Daish är en av aktörerna som har utnyttjat övriga samhällets frånvaro i utsatta stadsdelar. Informanterna påpekar att Daish-rekryterare överöser religiös propaganda på individer som redan är frustrerade på samhället.

Nyckelord: Terrorism, IS, ISIS, Daesh, Daish, extremism, våldsbejakande, utanförskap, segregation, utsatta stadsdelar, återvändare, strain, integration

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND	5
1.2 DAISH	7
2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
3 METOD OCH MATERIAL	8
3.1 KVALITATIV METOD	8
3.2 HERMENEUTIK OCH FÖRFÖRSTÅELSE	9
3.2.1 Hermeneutik	9
3.2.2 Förförståelse	10
3.3 SEMISTRUKTURERADE INTERVJUER	10
3.4 MOTIVERING TILL VAL AV METOD	11
3.5 SNÖBOLLSMETODEN	11
3.6 URVAL	12
3.6.1 Bortfallsanalys	12
3.6.2 Tillvägagångssättet för intervjuer med de sju informanterna	12
3.7 AVGRÄNSNING	13
4 TIDIGARE FORSKNING	14
4.1 TIDIGARE RELIGIONSVETENSKAPLIG FORSKNING	14
4.2 MYNDIGHETERS RAPPORTER OM DAISH	14
4.2.1 Det digitala kalifatet	14
4.2.2 Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige	16
5 TEORI	20
5.1 VAL AV TEORI	20
5.2 STRAINTEORIN	20
5.3 INTEGRATIONSTEORI	22
6 UNDERSÖKNING	23
6.1 PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA	23
6.2 VARFÖR ÄR GÖTEBORG ÖVERREPRESENTERAT NÄR DET GÄLLER DAISH-KRIGARE?	24
6.3 HUR SER RADIKALISERINGSPROCESSEN UT FÖR INDIVIDER SOM GÅR MED I VÅLDSBEJAKANDE ISLAMISTISK EXTREMISM?	27
6.4 VILKEN STRATEGI HAR GÖTEBORG FÖR ÅTERVÄNDANDE DAISH-KRIGARE?	29
7 ANALYS	32
8 DISKUSSION OCH SLUTSATSER	33
9 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	35
10 SAMMANFATTNING	35
11 LITTERATURFÖRTECKNING	37
12 BILAGOR	40
12.1 INTERVJUFRÅGOR FÖR DAISH-MEDLEMMAR	40
12.2 INTERVJUFRÅGOR TILL SAMHÄLLSAKTÖRER	41

Inledning

Terrorism har sedan 11 september 2001 diskuterats mycket och varit ett återkommande ämne i svenska medier. Svenska medier har ofta visat på terrorhandlingar som begås utanför Sveriges gränser utan att de kopplats till vardagen i Sverige. 2010 skedde det första terrordådet i Sverige, då endast terroristen själv dog.¹ Den 7 april 2017 skedde ytterligare ett terrordåd då en person i en lastbil körde på människor längs Drottninggatan i centrala Stockholm.² Där miste flera oskyldiga personer livet. Den misstänkte terroristen hade, enligt Säkerhetspolisen (Säpo), sammankoppling med Daish i Irak.³ Motivet till dådet ska enligt Säpo ha varit straff mot det svenska folket för de orättvisor som sker i muslimska länder och diskrimineringen av muslimer i Sverige.

Under de senaste åren har medias intresse för svenskar som har anslutit sig till terrororganisationen Daish ökat kraftigt. Enligt Säpo har 300 svenskar anslutit sig till Daish och en tredje del av dessa har varit göteborgare. Vi saknar forskning som kartlägger varför göteborgare är överrepresenterade bland svenskar som har anslutit sig till Daish. Målet med denna uppsats är att bidra kunskap om varför unga människor från Göteborg ansluter sig till våldsbejakande islamisk extremism. Uppsatsen behandlar Daish-krigare från Göteborg ur två olika perspektiv.⁴ Dels hur det kommer sig att göteborgare är överrepresenterade bland svenska Daish-krigare, och dels stadens strategi gällande behandlingen av individer som har återvänt efter att ha varit hos terrororganisationen Daish i Syrien och Irak.

Det empiriska materialet i forskningen är främst förstahandskällor, och verktyget för informationsinsamlingen har varit kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer. Vi har intervjuat två återvändande Daish-medlemmar och olika samhällsaktörer i Göteborg som jobbar med frågan till vardags, bland annat en före detta Säpochef som har tillbringat 30 år i extremistiska miljöer i Göteborg.

1.1 Bakgrund

Islamologen Rickard Lagervall skriver att det finns en gren inom sunni islam som kallar sig salafiyya. För den breda publiken, mer känt under begreppet salafism. Lagervall påvisar att salafism idag är ett samlingsbegrepp som ofta delas in i tre kategorier.⁵

1. Jihadistisk salafism även kallad för takfiri-salafism eller takfiri-jihadism.

¹ Sveriges radio, artikel: Daish

² Dagens nyheter, artikel: Lastbil in i folkmassa

³ Svenska Dagbladet, artikel: Martyroperation

⁴ Dagens nyheter: Artikel om svenska Daish-krigare

⁵ Lagervall, 2015:28-93

2. Kvietistisk salafism

3. Aktivistisk salafism

Då Daish tro grundar sig i en jihadistisk salafism är det den vi kommer presentera närmare nedan.⁶ Men inledningsvis presenteras kategoriernas gemensamma drag. Begreppet salafism har sitt ursprung från den arabiska termen *al-salaf al-salih*. Termen kan översättas till ”*de fromma förfäderna*”. Lagervall skriver att salafister menar att muslimerna har lämnat den autentiska muslimska tron islam som profeten Muhammed, hans följare och två efterföljande generationer utövat. Vidare berättar Lagervall att inom salafismen anses alla tolkningar och källhänvisningar som gjorts efter de ovannämnda generationerna innehålla *bid'a* (mänsklig innovation), vilket de menar inte är autentisk islam. Därför förespråkar salafister reformation till islams ursprung, poängterar Lagervall. Reformationen innebär bland annat strikt könsseparation samt heltäckande slöja för kvinnor istället för slöja som täcker endast håret. Vidare påpekar författaren att Daishs mål är att införa den strikta islamiska moralkodex och de sedlighetslagar från den arabiska halvön som gällde under 600-talet.⁷ Salafisternas argument att reformera islam hämtas både ur koranen och profeten Muhammeds hadith-tradition.

1.1.1.1 Jihadistisk salafism

Jihadistisk salafism utmärker sig från de andra två varianterna genom tillvägagångssättet för reformationen. Då de vill reformera samhället genom våld. Kvietistiska salafister betonar vikten att lyda politiska härskare för att inte begå *fitna* (orätt) mot det omgivande samhället. Kvietistiska salafister fokuserar främst på *'aqida* (islamisk doktrin) och regler gällande fromhet baserad på tidig islam förklarar Lagervall.⁸ Mohammad Fazlhashemi belyser att i västvärlden är kvietistisk salafism mer känd under begreppet wahhabism.⁹ Lagervall belyser att aktivistiska salafister istället vill reformera samhället inom demokratins gällande ramar. Det vill säga genom att starta politiska partier och därigenom använda koranen, hadith-traditionen och sharia (islamisk rätt) som grundfundament för samhället. Politiska partier med rötter i inom salafismen är ofta förekommande i muslimska länder som har haft fria val konstaterar Lagervall, och nämner Kuwait, Bahrain, Jemen och Egypten.¹⁰

Jihadistisk salafism menar att världens muslimer är vilseledda av okunniga ledare utan legitimitet som dessutom saknar kunskap om islam och dess ursprung, belyser Lagervall.

⁶ Statens offentliga utredningar, 2017:101

⁷ Lagervall, 2015:291-93

⁸ Lagervall, 2015:292-93

⁹ Statens offentliga utredningar, 2017:100-101

¹⁰ Lagervall, 2015: 294

Vidare skriver han att jihadistiska salafister inte erkänner nationsgränser eller stater. Lagervall förklarar att denna gren av salafism har blivit kallad för takfiri-salafism eller takfiri-jihadism i den muslimska världen. Ordet takfir kommer från arabiska språket och är en benämning för en muslim som kallar en annan muslim för kättare. Lagervall skriver vidare att det är vanligt förekommande att andra muslimer som inte delar deras åsikter blir kallade för *kafir* (otrogna), precis som icke muslimer. Lagervall belyser att jihadistiska salafisters yttersta mål är att samla ummah (folket), och därefter bilda ett kalifat. Lagervall utvecklar påståendet genom att förklara grundfunden för kalifatet som han menar är: koranen, hadith-traditionen och sharia.¹¹

Den iransk-svenska professorn i islamisk teologi Mohammad Fazlhashemi beskriver olika jihadistisk salafistiska rörelserns uppkomst och orsak i Statens offentliga utredningar (SOU) 2017:67. ”I nästan samtliga fall handlar det om protest- och missnöjesrörelser som riktar kritik mot rådande politiska, sociala, kulturella, ekonomiska och juridiska förhållanden i muslimska länder”. Fazlhashemi menar att jihadistiska salafister ser väpnad kamp som en grundläggande religiös plikt.

1.2 Daish

Daish är en förkortning av arabiskans *Ad-Dawla al-Islamiyya fi al-Iraq wa ash-Sham*. Vilket enligt Fottorino är Daish en arabisk förkortning för Islamiska staten i Irak samt Levanten.¹² Gruppen bildades i Afghanistan i början av år 2000 av Abu Musabaz-Zarqawi.¹³ Daish har en takfiri-salafistisk ideologi.¹⁴ Gruppen har en tydlig vision och målsättning om att skapa ett *kalifat* (Gudsstat) som innefattar alla muslimer.¹⁵ Under 2014 erövrade Daish östra Syrien samt en tredjedel av västra Irak. Den 29 juni 2014 utropade Abu Bakr al-Baghdadi, ledaren för Daish, sitt kalifat i Irak och Levanten.¹⁶

Fottorino påpekar att den extrema övertygelsen är ett direkt resultat av den amerikanska invasionen av Irak år 2003 samt det shiitiska maktövertagandet i Irak.¹⁷ Vidare påpekar Fottorino att Daish främsta mål är att återskapa det förlorade kalifatet som avskaffades år 1924 av Mustafa Kemal Atatürk.¹⁸ Daishs utnyttjade frustationen och det kaos som rådde i Irak efter

¹¹ Lagervall, 2015:294

¹² Fottorino, 2016:106

¹³ Nationalencyklopedin: Fakta om Daish

¹⁴ Lagervall, 2015:292-293

¹⁵ Jönsson, 2014:3

¹⁶ Fottorino, 2016:29

¹⁷ Fottorino, 2016:30–31

¹⁸ Fottorino, 2016:107

Saddam Husseins regimfall, då den sunnitiska befolkningen förlorade makten i Irak.¹⁹ Den sociala och politiska dispyten mellan olika religiösa grupper i Irak är ”en produkt av gammalt nedärvt hat”, menar Fottorino.²⁰ För den sunnitiska befolkningen blev Daish en beskyddande organisation mot det shiitiska styret. Avslutningsvis säger Fottorino, att Daish etablerade sig i mellanöstern på grund av den syriska och de irakiska statsmakternas sammanbrott.²¹

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur det kommer sig att ungdomar från Göteborg ansluter sig till en våldsbejakande terrororganisation i ett främmande land. I uppsatsen utforskas även Göteborgs stads rehabiliteringsstrategi för återvändande Daish-krigare. Uppsatsens frågeställning blir följaktligen:

- Varför är Göteborg överrepresenterat bland svenska Daish-krigare?
- Hur ser radikaliseringsprocessen ut för individer som ansluter sig till våldsbejakande islamistisk extremism?
- Vilken rehabiliteringsstrategi har Göteborg för återvändande Daish-krigare?

3 Metod och Material

3.1 Kvalitativ metod

Författaren Idar Magne Holme menar att kvalitativ metod är ett av redskapen som möjliggör för forskare att komma fram till nya kunskaper.²² Vidare menar Holme att metoden intresserar sig för innebörder, snarare än för statistik. Författaren Bo Eneroth påpekar att kvalitativ metod utgår från en verklig händelse, något som man vill veta vad det är, det vill säga att studera den företeelse som forskaren är intresserad av att undersöka.²³ Dessutom, tillägger Eneroth att kvalitativ metod är en kunskapsmodell som möjliggör för användaren att bedriva vissa observationer av verkligheten.²⁴ Därefter skapas möjlighet att få en djupare förståelse av problemet som undersöks och hur saker och ting sker i sin naturliga rytm förklarar Holme.²⁵ Holme förklarar också att fördelen med kvalitativ metod är att den visar en helhetsbild som i sin tur skapar en

¹⁹ Fottorino, 2016:31

²⁰ Fottorino, 2016:33

²¹ Fottorino, 2016:34

²² Holme, 1997:13

²³ Eneroth, 1984:48

²⁴ Eneroth, 1984:51

²⁵ Holme, 1997:14

ökad förståelse för olika sociala processer.²⁶ Nackdelen med den kvalitativa metoden är att man inte har garanti för den insamlade informationen samt att man inte kan hävda hur mycket frågeställningen täcker av det man undersöker. Avslutningsvis skriver Holme att olika missuppfattningar kan ske mellan de inblandade parterna vid insamling av data.²⁷

3.2 Hermeneutik och förförståelse

3.2.1 Hermeneutik

För att analysera och tolka våra respondenters svar kommer vi att tillämpa hermeneutik som förhållningssätt. Vi har valt det nämnda förhållningssättet så att vi som subjektiva varelser skulle kunna tolka och förstå vårt undersökningsområde ur olika synvinklar. Sociologen Sten Andersson förklarar att hermeneutik härstammar från teologin och har betydelsen ”*tolkning av bibliska texter*”.²⁸ Hermeneutik innebär att tolka, förstå och förmedla olika företeelser som är av subjektiv grund att bygga vetenskap på.²⁹ Förhållningssättet i fråga betraktas som tolkningsverktyg som erbjuder metoder och redskap för hur en texttolkning ska gå till. Tolkningen är förankrad och beroende av tolkarens livssituation.³⁰ Hermeneutik möjliggör för människan att se saker och ting från olika perspektiv, när man studerar verkligheten, samlar in material och data.³¹ Det hermeneutiska förhållningssättet kommer att hjälpa oss att förstå, tolka och analysera respondenternas upplevda upplevelser.

Hermeneutik som förhållningssätt gav samhällsvetenskapen ett tolkningssätt att definiera samt att närma sig olika bekymmer som ett samhälle har drabbats av.³² Professor Per-Johan Ödman betonar att tolkningen är en subjektiv artefakt som görs i samspel med andra aktörer.³³ Tolkningen handlar om människans informationsprocesser, dvs. människans sätt att inhämta, bearbeta och använda informationen från omvärlden.³⁴ Hermeneutiken som artefakt hjälper människan att frilägga och tilldela mening åt det som tolkas.³⁵ Vi kommer att använda hermeneutik för att förmedla hur våra respondenters olika berättelser är aktuella för vår undersökning. Professor Ödman betonar att oftast startar vi en undersökning planlöst, eftersom vi sällsynt har tillgång till en total helhetsbild.³⁶ I sådana händelser försöker människan att bilda

²⁶ Holme, 1997:79

²⁷ Holme, 1997:81

²⁸ Andersson, 2014:19

²⁹ Ödman, 2007:23

³⁰ Vikström, 2005:21

³¹ Ödman, 2007:14

³² Ödman, 2007:34

³³ Ödman, 2007:71

³⁴ Lundh, 1992:7

³⁵ Ödman, 2007:71

³⁶ Ödman, 2007:98

en uppfattning om små helheter som tillsammans konstituerar en helhetsbild. Artefakten i fråga handlar om passager mellan delar och helhet. Vi kommer att använda hermeneutiken för att se hur vår pusselbit är en del av det färdiga pusslet.

3.2.2 *Förförståelse*

Mohammed kom till Sverige som 11-åring från kriget i Somalia under 90-talet. Han är upp- vuxen i stadsdelen Bergsjön i Göteborg och stadsdelen Araby i Växjö. Båda stadsdelarna finns i listan bland Sveriges särskild utsatta områdena. Mohammed känner till villkoren, livet och jargongen i de särskilt utsatta områdena. Han känner också till politiken och samhällets mål med integrationen då han under senaste 6 åren arbetat som integrations/etableringshandläggare på Arbetsförmedlingen i Växjö.

Agron kom till Sverige som tonåring från det jugoslaviska inbördskriget i bör- jan av 1990-talet. Han har ingen erfarenhet eller varit bosatt i någon utsatt område, men beskri- ver den första tiden i Sverige som en jobbig tid. Agrons första kontakt med svenska samhället var i lilla Fritsla, som ligger drygt två mil söder om Borås. Där lärde sig Agron ett nytt språk, ny kultur, ny samhällsorganisation och en annorlunda social struktur.

3.3 Semistrukturerade intervjuer

Intervjun den är kvalitativa metodens flaggskepp, framhäver Författaren Johan Alvehus.³⁷ Vi- dare belyser Alvehus att intervjun är ett nödvändigt redskap när man vill undersöka eller ta reda på hur en individ känner, tänker och agerar under olika situationer. Intervjun kan ske i direkt interaktion, vara videobaserad, eller ske via Skype, e-post eller chatt, uppger Alvehus.³⁸ Att intervjuva ett individ är ett sätt att komma åt personens tankar, åsikter, erfarenheter. Intervjun fyller en viktig funktion i varseblivningen om hur en grupp eller individ bygger sin sociala värld, förklarar Alvehus.³⁹

Holme menar att den vanligaste intervjumetoden är den så kallade semistrukture- rade intervjun. Forskaren eller undersökaren har större möjlighet att påverka intervjun genom att arbeta med följdfrågor hävdar Holme.⁴⁰ Vidare hävdar Holme att miljön där intervjun äger rum är en viktig aspekt som ska beaktas. Avslutningsvis förklarar Holme att intervjuaren bör

³⁷ Alvehus, 2013:80

³⁸ Alvehus, 2013:81

³⁹ Alvehus, 2013:81

⁴⁰ Alvehus, 2013:83

planera och ta hänsyn till påverkansfaktorer såsom tid, plats, förberedelser inför intervjun, inspelningsapparat, skrivblock och så vidare.⁴¹ Alvehus belyser de svårigheter som genomförande av intervjuer innebär: vem skall intervjuas och hur intervjuaren ska komma åt undersökningsämnets verkliga natur.⁴²

3.4 Motivering till val av metod

Kvalitativ metod har hjälpt oss att utforska undersökningsfenomenet. Syftet med detta metodval var att inhämta information direkt från informationskällan och därigenom få djupare förståelse för den bidragande orsaken till varför individer anslöt sig till Daish. Arbetsredskapet kvalitativ metod gav oss en bättre förståelse och inblick i den pågående samhällsutvecklingen i Göteborg, särskilt i de segregerade och utsatta stadsdelarna⁴³. Vi har använt oss av den semistrukturerade intervjun för att forska och ta reda på hur individen känner, tänker och agerar i olika händelseförlopp. Semistrukturerade intervjuer valdes därför att metoden skulle hjälpa oss att få individerna att prata om det som känns mest angeläget. Samtidigt ger metoden också möjlighet att hålla samtalen i samma riktning som uppsatsens frågeställning genom följdfrågor. Därigenom har semistrukturerade intervjuer hjälpt oss att ta reda på de bakomliggande påverkningsfaktorer som fick många svenska medborgare att lämna Göteborg för att åka till de krigsdrabbade länderna Syrien och Irak. Våra intervjuer har genomförts i direkt interaktion med de berörda.⁴⁴ Intervjuerna har varit vår främsta informationskälla för att komma åt individernas åsikter och subjektiva upplevelser.⁴⁵ Vi har med särskilt intresse utforskat individernas bakgrund och hur den påverkar rekryteringen till krigsdrabbade länder som Syrien eller Irak.

3.5 Snöbollsmetoden

Sociologen Patrik Aspers förklarar att snöbollsmetoden är en selektionsprocess där forskaren tar hjälp av fältet för att kunna komma i kontakt med företeelse som hen är intresserad att studera. Aspers menar vidare att forskaren börjar med att ta kontakt med en person eller ett fenomen som kan tänkas ingå i en forskning. Vidare låter forskaren personen peka ut andra fall att studera. Statsvetaren Dag Ingvar Jacobsen menar att genom ”*intervju får vi en del tips och idéer om vilka andra som kan vara intressanta*”.⁴⁶ Aspers menar att denna metod tillämpas särskilt när forskaren studerar grupper som är svåra att identifiera. Till exempel kriminella gäng. Aspers

⁴¹ Holme, 1997:107

⁴² Alvehus, 1977:82

⁴³ Alvehus, 2013:21

⁴⁴ Alvehus, 2013:80

⁴⁵ Alvehus, 2003:83

⁴⁶ Jacobsen, 2017:121

lyfter fram att en stor fördel med snöbollsmetoden, är när en relation har etablerats med en person i fältet. Det vill säga då kan relationen användas för att skapa förtroende hos andra individer i fältet och så vidare.⁴⁷ Även om forskaren är ny i fältet så kan hen uppfatta fältets logik genom snöbollsmetoden, menar Aspers. Han belyser att faran med snöbollsmetoden är selektionen kan begränsas till ett specifikt nätverk, trots att forskaren är intresserad av hela domänen.⁴⁸ Jacobsen lyfter fram att snöbollsmetoden kan vara mycket fruktbar metod, men samtidigt resurs- och tidskrävande.

3.6 Urval

Vi formulerade våra frågor och kom fram till att personer som har kunskap i vårt forskningsområde är dels återvändande Daish-krigare från Göteborg och dels personer som arbetar mot våldsbejakande extremism i Göteborg. Individer ur dessa två urvalskategorier ansåg vi var mest lämpade att hjälpa oss och besvara forskningens frågeställningar. Vi bestämde oss att kontakta individer i vår bekantskapskrets, offentliga organisationer och föreningar och därigenom få tips och idéer på hur vi kunde komma i kontakt med individer ur vår fokusgrupp.

3.6.1 *Bortfallsanalys*

Genom snöbollsmetoden kom vi i kontakt med ett 30-tal personer inom fokusgruppen. Vi har erfarit att ämnet är känsligt för många individer. Framförallt inom gruppen återvändande Daish-krigare. Därför har många tilltänkta informanter i denna grupp tackat nej till förfrågan gällande intervju. Motiveringen har ofta varit ”jag är rädd för Säpo och att känslig information kan läcka ut genom avlyssning”. Det är inte bara den här gruppen som tyckte att ämnet var känsligt. Även offentliganställda individer som arbetar mot våldsbejakande islamisk extremism har tackat nej till intervjuer med motiveringen ”ämnets känslighet”. 7 av 30 individer tackade ja till intervjun och tre av sju intervjuade informanter har valt att vara anonyma. Vi hävdar att urvalet av informanter har skett slumpvis, då vi inte kunde kontrollera vilka vi kunde intervjua.

3.6.2 *Tillvägagångssättet för intervjuer med de sju informanterna*

Samtliga informanter fick information om uppsatsens tema, frågeställning och alla frågor som skulle ställas under intervjun lästes upp för informanten före intervjun. Dessutom fick samtliga kort information om de forskningsetiska principerna.⁴⁹ Vissa av informanterna valde efter in-

⁴⁷ Aspers, 2010:91

⁴⁸ Aspers, 2010:92

⁴⁹ Göteborgs universitet

formationen att vara anonyma. Under transkriberingen vägdes forskningskravet eller individskyddskravet mot varandra för att inte röja individens självvalda anonymitet och samtidigt vara så nära berättelserna som möjligt för att höja kvalitén i forskningen.

Först kom vi i kontakt med två återvändande Daish-krigare som har valt att vara anonyma. I denna uppsats presenteras deras berättelser under pseudonymerna Ali och Malik. Kontakten förmedlades av en imam i en muslimsk förening i Göteborg. Intervjuerna med Daish krigarna hölls i föreningens lokaler. Vidare ringde vi 114 14 och fick namn på tre poliser som arbetar med våldbejakande extremism i Göteborg. Dessa poliser kontaktades och den som svarade först var integrationspolisen Ulf Boström. Han tackade ja till intervju och intervjun hölls i polisens konferensrum i stadsdelen Hjällbo.⁵⁰ Dagens nyheter skrev en informativ artikel om socialarbetaren Bettan Byvald och hennes arbete mot våldsbejakande extremism i Göteborg. Därefter kontaktade vi henne och hon tackade ja till intervjun. Intervjun hölls i Byvalds kontor i Hjällbo.⁵¹

Byvald berömde samarbetet med en polis under intervjun och det visade sig att det var den polis vi hade sökt några dagar tidigare. Genom Byvald kom vi i kontakt med den andra polisen och före detta Säpochefen P-O Hellqvist. Intervju med Hellqvist hölls på ett café i centrala Göteborg. Den tredje polisen kontaktades några dagar senare. Hen tackade ja till intervjun, men väljer att vara anonym och presenteras i uppsatsen under pseudonymen AP. Intervjun hölls på en polisstation i Göteborg. Via vår bekantskapskrets kom vi i kontakt med en socialarbetare som också väljer att vara anonym. I uppsatsen presenteras han under pseudonymen Adam.

3.7 Avgränsning

Utanförskap och fenomenet Daish-resenärer är mer frekvent återkommande i Göteborgsmiljö än andra städer i Sverige.⁵² Vi har valt att avgränsa vår forskning till Göteborg av tre anledningar. Den första är att en tredjedel av Sveriges Daish-resenärer är från Göteborg. Den andra är att Göteborg också sticker ut när det gäller Sveriges särskild utsatta områden, då en tredjedel av Sverige särskilt utsatta områdena finns i Göteborg.⁵³ Den tredje är att vi har ett brett nätverk i Göteborg som ger oss tillgång till forskningsfältet.

⁵⁰ En av de utsatta stadsdelarna i Göteborg.

⁵¹ Dagens Nyheter: Socialarbetaren Bettan en enmansstyrka mot extremism

⁵² Dagens Nyheter, artikel: IS i Göteborg

⁵³ Sveriges Television: Artikel om Sveriges mest utsatta områden, 2017

4 Tidigare forskning

4.1 Tidigare religionsvetenskaplig forskning

Författaren Èric Fottorino menar att terrorism används som handlingsstrategi av politiska aktörer som medvetet vill injaga skräck för att främja tänkta mål.⁵⁴ Författaren och Säpos chefsanalytiker Jonathan Peste hävdar att terrorismens systematiska avsikt är att sprida rädsla, fruktan och osäkerhet genom våld eller hot om våld i syfte att uppnå sina åsikter.⁵⁵ Det som utmärker nutida terrorism är att många individer och grupper utövar våld och terror i Guds namn menar religionshistorikern Karen Armstrong.⁵⁶ Armstrong hävdar att många individer söker sig till olika slagfält på grund av meningslöshet i sina vardagsliv. Slagfälten kan till exempel vara fysisk plats eller virtuellt.⁵⁷ Författarna Anton Geel och Owe Wikström påpekar att religionen är en drivkraft som kan motivera en osjälvisk handling. Vidare menar författarna att religion även kan driva människor till grymma och destruktivt agerande.⁵⁸ Islam har under de senaste decennierna diskuterats i media, då islamiska extremister har agerat i religionens namn. Armstrong menar vidare att missbruk av religion och heliga skrifter sker regelbundet i olika trosuppfattningar. Geel och Wikström framhåller att islamistiska extremister använder kroppen som vapen och legitimerar deras agerande med utvalda korancitat.⁵⁹ Armstrong lyfter fram att de flesta muslimska religiösa ledare fördömer terrorism, självmordsbombare och dödande av civila människor. Vidare påpekar Armstrong att agerandet är emot islams fredliga principer.⁶⁰

4.2 Myndigheters rapporter om Daish

4.2.1 *Det digitala kalifatet*

Svenska regeringen gav i uppdrag åt Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), att undersöka hur Daish sprider sin propaganda på internet. FOI kartlade Daish propaganda på internet och återrapporterade till svenska regeringen i maj 2017. Rapporten fick rubriken *Det digitala kalifatet* (2017) och presenteras i korthet här nedan.⁶¹

⁵⁴ Fottorino, 2016:85

⁵⁵ Peste, 2003:19

⁵⁶ Kumm, 2003:36

⁵⁷ Armstrong, 2016:17

⁵⁸ Geels, 2012:432

⁵⁹ Geels, 2012:428

⁶⁰ Armstrong 2016:468

⁶¹ Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:2

FOI menar att Daishs främsta mål är att ”*forma uppfattningar, polarisera åsikter och att inspirera till våld*”.⁶² Vidare menar FOI att Daish har varit målinriktade i sin kommunikation på sociala medier. Där har Daish riktat in sig på individer som delar deras åsikter konstaterar FOI.⁶³ FOI tillägger att dessa individer överöstes med proganda och att denna typ av strategi ”*ofta leder till att världsbilden förenklas och åsikterna förstärks*”.⁶⁴

Propagandan produceras främst av privatpersoner som FOI i rapporten benämns som media-mujahidin.⁶⁵ Ordet mujahidin kommer från det arabiska språket. Enligt Nationalencyklopedin benämns en person som engagerar sig i kamp om att försvara islam för mujahidin. Det vill säga Daish-sympatisörer som ser sig som själva försvarare av islam genom media, framförallt via sociala medier.⁶⁶ Individerna har producerat Daish-propaganda eller har agerat talespersoner för Daish i sociala medier, belyser FOI.⁶⁷ Propagandan har skapat Daish-aktivism på internet som därigenom utvecklats till en subkultur med stark gruppsammanhållning, förklarar FOI.⁶⁸ Vidare förklarar FOI att begreppet ”*cool jihad*” har förekommit i sociala medier under 2014 och sägs vara Daish-sympatisörers egen benämning för subkulturen.⁶⁹

Vidare förklarar FOI att ”*Centrala element i IS propaganda är identitet, kris och lösning – som tillsammans används för att bygga upp en propagandistisk ramberättelse*”.⁷⁰ Två återkommande teman i rapporten är att propagandan ger vision om det kommande perfekta samhället. Det vill säga en utopi och att den enda handlingsstrategi som återstår är krig mot alla som inte delar Daishs åsikter.⁷¹ Daish uppmanar sympatisörerna till handling för att utopin ska uppnås, anser FOI. Handlingen kan vara att sympatisörerna ska ansluta sig till centralstyret i kalifatet genom att resa till Daish-kontrollerade områden eller agera ensamma på hemmaplan. De två sistnämnda teman är grundfundamentet för hela rapporten.⁷²

⁶² Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:46

⁶³ Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:42

⁶⁴ Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:12

⁶⁵ Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:43

⁶⁶ Nationalencyklopedin: Mujahidin

⁶⁷ Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:35

⁶⁸ Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:44

⁶⁹ Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:72

⁷⁰ Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:46

⁷¹ Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:52

⁷² Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017:51

4.2.2 *Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige*

Svenska regeringen gav Säpo i uppdrag att kartlägga och presentera åtgärder mot våldsbejakande extremism i Sverige. I detta avsnitt presenteras Säpos återrapportering till regeringen i korthet. Rapporten är omfattande och delas in i fyra underkategorier med tillhörande rubrik.⁷³

4.2.2.1 *Våldsbejakande islamistisk ideologi i Sverige*

Säpo menar att det finns våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige, men att detta inte utgör något hot mot rikets säkerhet, då antalet individer med våldsbejakande islamisk ideologi i Sverige är få.⁷⁴ Vidare förklarar Säpo att dessa individer karakteriseras av motstånd mot utländska trupper i muslimska länder.⁷⁵ Dessutom kritiserar individerna muslimska länder och dess ledare, skriver Säpo. Individerna menar att ledarna är korrumperade och att västvärlden har haft inflytande på religionen genom västvänliga ledare.⁷⁶ Därmed har befolkningen i dessa länder avvikit från den sanna islam, anser våldsbejakande islamistiska extremister.⁷⁷ Vidare påpekar Säpo att majoriteten av de aktiva inom nätverket är folkbokförda i Göteborg, Malmö eller Stockholm.⁷⁸ I följande citat beskriver Säpo hur nätverket bedriver verksamheter i Sverige för att stödja likasinnade i muslimska länder:

Detta görs bland annat genom att sprida ett våldsbejakande budskap, att rekrytera mer aktiva anhängare, att ge ekonomiskt eller praktiskt stöd, att ansluta sig till och träna med väpnade islamistiska extremistgrupper samt att planera eller utföra attentat.⁷⁹

4.2.2.2 *Radikaliseringsprocesser*

Säpos bekräftade statistik visar att radikaliseringsprocessen sker främst via olika sociala miljöer. Dessa miljöer kan vara fysiska eller virtuella.⁸⁰ Vidare menar Säpo att radikaliseringsprocessen sker främst genom vänskapskretsar, då 80 % av individerna i nätverket har vänskapsrelation till någon annan individ i nätverket.⁸¹ Säpo påpekar vidare vikten av den sociala miljön och dess påverkan i radikaliseringsprocessen inom våldsbejakande islamistisk extremism. Myndigheten menar att radikaliseringsprocessen inom våldsbejakande islamisk extremism påminner om

⁷³ Säkerhetspolisen, 2010:5

⁷⁴ Säkerhetspolisen, 2010:115

⁷⁵ Säkerhetspolisen, 2010:55

⁷⁶ Säkerhetspolisen, 2010:28

⁷⁷ Säkerhetspolisen, 2010:55

⁷⁸ Säkerhetspolisen, 2010:67

⁷⁹ Säkerhetspolisen, 2010:10

⁸⁰ Säkerhetspolisen, 2010:72

⁸¹ Säkerhetspolisen, 2010:70

andra typer av radikaliseringsprocesser genom att säga; ”*Likheterna yttrar sig i både de drivkrafter och de dragningskrafter som kan öka sannolikheten för att en person radikaliserar*”.⁸² Säpos lista över driv- och dragningskrafter presenteras under nästa rubrik.

Säpo uppger att de flesta individer som har radikaliserats med våldsbejakande islamisk ideologi i Sverige är födda i Sverige eller är uppvuxna i Sverige.⁸³ Ett gemensamt drag hos dessa individer är intensivt umgänge inom nätverket eller kompisgänget, där ideologin diskuteras, propagandamaterial delas och åsikterna bekräftas, förklarar Säpo. Myndigheten bekräftar att det förekommer att enskilda individer med kopplingar i det ovannämnda nätverket utnyttjar ”*ungdomsgrupper eller mindre föreningar som en arena för radikalisering*”.⁸⁴ Myndigheten tillägger att individer ofta har fascination för våld eller är spänningssökande.⁸⁵

Men Säpo medger också att det förekommer så kallad ”självradikalisering” som innebär att radikaliseringen sker främst utan social interaktion med nätverket. Denna typ av radikalisering sker främst genom att individens benägenhet av fascination för våld eller spänningssökande kommer i kontakt med budskapet via internet.⁸⁶

⁸² Säkerhetspolisen, 2010:11

⁸³ Säkerhetspolisen, 2010:74

⁸⁴ Säkerhetspolisen, 2010:12

⁸⁵ Säkerhetspolisen, 2010:50

⁸⁶ Säkerhetspolisen, 2010:51

4.2.2.3 Påverkansfaktorer

Säpo påpekar att lokala och globala händelser påverkar radikaliseringsprocessen.⁸⁷ Myndigheten använder Lars Vilks rondellhund som ett exempel.⁸⁸ Vidare menar myndigheten att:

En ökad polarisering i samhället förstärka känslan av diskriminering och stigmatisering hos utsatta grupper, vilket i sin tur kan bidra till att underlätta radikalisering och rekrytering av enskilda personer till våldsbejakande miljöer.⁸⁹

Här nedan redovisas Säpos lista över driv- och dragningskrafter i punktform.

Exempel på drivkrafter är:

- Upplevda globala orättvisor
- Upplevt förtryck (av folkgrupp, land eller religion)
- Diskriminering (av en själv eller andra)
- Utanförskap (för en själv eller andra)
- Identitetssökande eller svårigheter att förena olika identiteter
- Meningssökande
- Svåra eller destruktiva familjeförhållanden
- Samhällsengagemang
- Personliga trauman eller tragedier
- Våldsfascination
- Spänningssökande
- Låg självkänsla
- Vilja att göra skillnad
- Frustration över bristande resultat genom användandet av demokratiska kanaler.⁹⁰

Exempel på dragningskrafter är

- Känsla av makt eller kontroll
- Betydelse eller status i gruppen
- Social gemenskap eller vänskap
- Tillhörighet
- Meningsfullhet
- Tydliga livsregler att hålla sig till
- Trygghet
- Attraktiva ideologiska argument
- Lojalitet bland gruppens medlemmar
- Övertygelse om att man står för det goda och bekämpar det onda
- Äventyrskänsla
- Respekt.⁹¹
-

4.2.2.4 Verktyg och strategi

Säpo menar att hotet mot rikets säkerhet inte bör underskattas.⁹² I rapporten lägger Säpo fram flera förslag gällande förebyggande åtgärder mot våldsbejakande extremism. Myndigheten me-

⁸⁷ Säkerhetspolisen, 2010:53

⁸⁸ Säkerhetspolisen, 2010:55

⁸⁹ Säkerhetspolisen, 2010:14

⁹⁰ Säkerhetspolisen, 2010:34

⁹¹ Säkerhetspolisen, 2010:35

⁹² Säkerhetspolisen, 2010:127

nar att uppkomsten av våldsbejakande extremism oavsett ideologi sker i samma mönster. Därför ska åtgärderna vara desamma.⁹³ Myndigheten menar att ”*segregation och upplevt utanförskap är något som både framkommer i Säkerhetspolisens egna uppgifter och som framförts av personer från både intressent- och professionsperspektiven*”.⁹⁴ Vidare skriver Säpo att samhället bör skapa konstruktiva alternativ för individer som riskerar att hamna i destruktiva sammanhang. Säpo tillägger att individernas situation angående arbete, bostad och utbildning bör förbättras.⁹⁵

Säpo delger att individer som har radikaliserats är mellan 15–30 år.⁹⁶ Myndigheten skriver i rapporten att flera har radikaliserats i ”*relativt ung ålder, varför förebyggande åtgärder framför allt bör riktas mot ungdomar*”.⁹⁷ Myndigheten poängterar att samhället bör rikta särskilda insatser för unga personer. Unga samhällsmedborgare är mer sårbar än andra förklarar myndigheten, och syftar på att de unga är mer mottagliga för våldsbejakande extremistiskt budskap än etablerade samhällsmedborgare.⁹⁸ Myndigheten ger förslag på att yrkesverksamma personer som träffar unga i arbetet måste kompetensutvecklas gällande våldsbejakande extremism eller individer som riskerar våldsbejakande extremism.⁹⁹ Säpo belyser också att informationsutbyte mellan skola, socialtjänsten och närpolis är en bra förebyggande åtgärd.¹⁰⁰ Civilsamhällets aktörer har en viktig funktion i det förebyggande arbetet menar Säpo, och lyfter fram svenska muslimer som exempel. Säpo menar att djup kunskap om islam förebygger radikalisering.¹⁰¹ Vidare menar Säpo att det behövs en motpol mot det våldsbejakande islamistiska budskapet, och här kan praktiserande svenska muslimers kunskap och röst agera som just detta.¹⁰² Säpo poängterar att det inte är bara svenska muslimers ansvar att agera som motpol utan alla samhällsmedborgarnas gemensamma ansvar.¹⁰³

⁹³ Säkerhetspolisen, 2010:116

⁹⁴ Säkerhetspolisen, 2010:14

⁹⁵ Säkerhetspolisen, 2010:105

⁹⁶ Säkerhetspolisen, 2010:47

⁹⁷ Säkerhetspolisen, 2010:15

⁹⁸ Säkerhetspolisen, 2010:108

⁹⁹ Säkerhetspolisen, 2010:93

¹⁰⁰ Säkerhetspolisen, 2010:109

¹⁰¹ Säkerhetspolisen, 2010:110

¹⁰² Säkerhetspolisen, 2010:111

¹⁰³ Säkerhetspolisen, 2010:15

5 Teori

5.1 Val av teori

För att förstå det insamlade empiriska materialet i forskningen söktes en tolkningsram. Därför har två sociologiska teorier kombinerats för att kunna tolka det insamlade empiriska materialet under analysfasen. Den ena är strainteorin som utvecklades under 1930-talet av den amerikanska sociologen Robert K Merton. Teorin är en strukturell teori som menar att kriminalitet och avvikande beteende grundar sig i samhällsstrukturen. Vi har valt att kombinera strainteorin med en integrationsteori av kulturgeografen Saeid Abbasian och statsvetaren Ludvig Beckman. Abbasian och Beckman menar integrationens grundförutsättning är att resurser, möjligheter och rättigheter fördelas likvärdigt i samhället. Dessa två teorier ansåg vi var mest lämpliga när resultatet av undersökningen skulle analyseras.

Integrationsteorin har kombinerats med strainteorin därför att vi ansåg att integrationsteorin skulle ge oss en annan synvinkel och förståelse för empiriska materialet i forskningen. Samtidigt ville vi balansera Mertons tankar som lutar sig mer åt samhällets strukturella dysfunktion för att finna svar. Det vill säga integrationsteorin ger oss möjlighet att göra en analys om den bakomliggande orsaken till terrorismen i Göteborg ur en annan vinkel än den strukturella, och därigenom öka förståelsen för samhällsåtgärder för återvändande Daish-krigare och det förebyggande av arbetet mot våldsbejakande islamistisk extremism. Här nedan redovisas de nämnda teorierna.

5.2 Strainteorin

Strainteorin är en av de mest framträdande teorierna inom sociologisk forskning. Mertons artikel ”*Social structure and anomie*” (1938) i tidskriften *American Sociological Review* är den mest citerade artikeln inom sociologin konstaterar Sven-Åke Lindgren i boken *Om brott och straff* (1998).¹⁰⁴ Det engelska ordet strain översätts som ”*påfrestning*” eller ”*frustration*”.¹⁰⁵ Teorin är en vidareutveckling av Emile Durkheims anomiteori. Merton påpekar att alla samhällen har förhandsgivna samhällsmål. Medel för att uppnå målen erbjuds medborgarna genom institutionellt tillgängliga medel.¹⁰⁶ Vidare säger Merton att det finns målrelaterade normer som visar vilka medel som är legitima. Legitimiteten skapar ramar där medborgarna kan använda sig av de tillgängliga medlen för att uppnå samhällets mål.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Lindgren, 1998:2

¹⁰⁵ Wordreference.com

¹⁰⁶ Merton, *Social theory and social structure*, 1968:121

¹⁰⁷ Lindgren, 1998:25

Merton lyfter fram den ”amerikanska drömmen” som exempel och förklarar amerikanska samhällets dröm om ekonomisk framgång, prestige och social status som öppen för alla. Detta fungerar om alla har samma förutsättningar anser Merton och tillägger att det är långt från alla som har förutsättningar, medel eller kunskap att uppnå samhällets mål.¹⁰⁸ Lindgren påpekar att Merton talar ur egen livserfarenhet. Vidare påpekar Lindgren att Merton själv har gjort denna resa; ”hans karriär liknar [...] den typiska klassresenärens”. Lindgren upplyser att Merton föddes under enkla förhållanden i Philadelphias slum och genom samhällets medel i form av stipendier kunde nå högre studier.¹⁰⁹

Individer som saknar förutsättningar att använda sig av samhällets legitima medel halkar efter och här uppstår strain hävdar Merton. Det vill säga att en klyfta uppstår mellan dem som når upp till samhällets mål och de som önskar, men inte har förutsättningar att göra det. Merton framhåller att frustrationen som uppstår medför stora riskfaktorer för avvikande beteende, kriminalitet och sociala problem.¹¹⁰

Merton berättar vidare att det finns fem olika strategier som individen tillämpar för att motverka eller överkomma strain. Dessa är *konformitet*, *innovation*, *ritualism*, *tillbakadragande* och *rebelliskhet*.¹¹¹ Tabellen nedan illustrerar olika sätt att överkomma strain. Till exempel om individer har eller saknar förutsättningar för samhällets mål och institutionaliserade medel. Tabellen läses på följande vis. Plus innebär att individen har förutsättning, medan minus innebär att individen saknar förutsättning. Både och innebär individen gör motstånd mot hela samhällsstrukturen.

	SAMHÄLLETS MÅL	INSTITUTIONALISERAD ME- DEL
KONFORMITET	+	+
INNOVATION	+	-
RITUALISM	-	+
TILLBAKADRAGANDE	-	-
REBELLISKHET	+/-	+/-

Figuren 1. Merton schema över individen anpassningssätt. Hämtad från artikel; *Social structure and anomie från 1938*.¹¹²

¹⁰⁸ Merton, *Social theory and social structure*, 1968:162

¹⁰⁹ Lindgren, 1998:26

¹¹⁰ Lindblom, 2013

¹¹¹ Merton, *Social structure and anomie*, 2008:18

¹¹² Merton, *Social Structure and Anomie*, 1938:676

5.3 Integrationsteori

Abbasian beskriver integrationen som ett tillstånd där invandrare uppnår fullständig jämlikhet med majoriteten i deltagande av olika typer av kulturella, sociala, ekonomiska samt politiska dimensioner.¹¹³ Beckman hävdar att integration är ett berikande förhållningssätt där alla medborgare i ett samhälle njuter ett gott liv (personlig integritet).¹¹⁴ Vidare menar Abbasian integration beskrivs som en process där personer med utländsk härkomst anpassar sig i det nya samhället utan att behöva avstå från sin kulturella identitet.¹¹⁵ Begreppet betecknar den allmänna ordningen samt anpassning av olika grupper i samhället förklarar Beckman.¹¹⁶ Vidare skriver Beckman att målsättningen med integrationen är att samhället ska präglas av jämlikhet, ömsesidig respekt och rättvisa.¹¹⁷

Abbasian påpekar att integrationens grundförutsättning är att resurser, möjligheter och rättigheter fördelas likvärdigt i samhället.¹¹⁸ Beckman hävdar att i ett integrerat samhälle är förutsättningen att invandrare ska anpassa sig till majoritetssamhället.¹¹⁹ Beckmans uppfattning är att en viss assimilation är nödvändigt för att integrationen skall äga rum. Assimilationen definieras som ett nödvändigt förhållningssätt för att invandrarna skall bli en del av gemenskapen och samhället.¹²⁰ Den sociala anpassningen måste ske genom ömsesidighet, det bidrar till att olikheter respekteras menar Beckman.¹²¹ Abbasian håller med Beckman och menar att syftet med den ömsesidiga processen är att förhindra orättvisor samt diskriminering.¹²² Abbasian tillägger integrationens budskap är att bevara och respektera kulturella olikheter samt att motverka ekonomiska, sociala och politiska skillnader mellan invandrare och majoritetssamhället.¹²³ Nyckeln till integrationen är att människor med utländsk härkomst måste delta på arbetsmarknaden. Arbetet förmedlar ett socialt och samhälleligt sammanhang menar Abbasian.¹²⁴ Enligt Beckman är sysselsättning den viktigaste komponenten som förebygger och

¹¹³ Abbasian, 2003:73

¹¹⁴ Beckman, 2011:35

¹¹⁵ Abbasian, 2003:30

¹¹⁶ Beckman, 2011:14

¹¹⁷ Beckman, 2011:73

¹¹⁸ Abbasian, 2003:40

¹¹⁹ Beckman, 2011:63

¹²⁰ Beckman, 2011:63

¹²¹ Beckman, 2011:48

¹²² Abbasian, 2003:49

¹²³ Abbasian, 2003:49

¹²⁴ Abbasian, 2003:49–50

främjar integrationen samt välfärden. Sysselsättningen för invandrare eller personer med utländsk härkomst motverkar spänningar och konflikter mellan majoriteten och minoriteten.¹²⁵

Sysselsättning bidrar till en social gemenskap vilket på långsikt minskar riskerna för diskriminering på arbetsmarknaden.¹²⁶ Abbasian beskriver integrationen och segregationen utifrån två utgångspunkter. Den första, kapitalismens utgångspunkt för det strukturella handlar om klasstrukturer, kapital, produktion samt konsumtion som utgör det centrala tankesättet. Den andra är att den kulturella sfären studeras av invandrarnas segregation och integration i egenskaper av individer och grupper.¹²⁷ Om segregeringen och utanförskapet är dominerande i vissa stadsdelar medför det stora bekymmer för samhällsnyttan. Segregationen och utanförskapet skadar enligt Beckman människovärdet, hälsan, inkomstsamhället, demokratin, samt missgynnar välfärden.¹²⁸ En rättvis fördelning av välfärden bidrar till en stabil utveckling för alla medborgare i samhället menar Abbasian.¹²⁹

6 Undersökning

Under detta avsnitt presenteras undersökningsresultaten. Vi har valt att presentera resultaten på följandesätt. Forskningsfrågan används som rubrik och svaren från våra informanter presenteras under rubriken. Avsnittet inleds med en kort presentation om intervjupersonerna. Presentationerna innehåller både riktiga och påhittade namn, allt efter intervjupersonernas önskemål vid intervjutillfället. Intervjuerna hölls enskilda, men här presenteras en sammanfattning av informanternas svar.

6.1 Presentation av intervjupersonerna

Ulf Boström har sedan 2006 arbetat som integrationspolis i Angered. Boströms första kontakt med våldsbejakande islamistisk extremism var när individer från Somalia reste till terrororganisationen Islamiska domstolarna och Al-shebab i Somalia under 2006. Redan då försökte Boström leta fram svaret på frågan varför individer från Sverige reser till en terrororganisation för att delta i krig.

P-O Hellqvist arbetar som polis och har 30 års erfarenhet av yrket. Han har spenderat mycket tid i extremistmiljöer i Göteborg. Målgruppen för Hellqvists arbete idag är religiös extremism och politisk extremism. Hellqvist framhäver att hans arbete handlar först och främst

¹²⁵ Beckman, 2003:92–93

¹²⁶ Abbasian, 2003:48

¹²⁷ Abbasian, 2003:38–39

¹²⁸ Beckman, 2011:133

¹²⁹ Abbasian, 2003:29

om att rädda unga människor från extrema miljöer och få ungdomar att förstå värdet av demokrati. Målgruppen är främst män mellan 16–30 år. Hellqvist har tidigare arbetat som sektionschef på Säpo för ett antal medarbetare som var dedikerade att arbeta med religiös extremism genom att besöka moskéer och föreningar.

Bettan Byvald arbetar på Trygghetsanordningen som är en del av socialtjänsten i Göteborgs stad. Hon har arbetat med våldsbejakande islamistisk extremism sedan 2009. Byvald säger att hon först och främst arbetar internt med metod- och kunskapsstöd samt samordnar och koordinerar med andra aktörer. Byvald förklarar ”*att hennes interna stöd handlar främst om att väcka frågor som annars hamnar mellan stolarna*”.

Ali är en vanlig kille som är född i Sverige av föräldrar med utländsk härkomst. Ali har anslutit sig till terrororganisationen Daish och sedan återvänt till Göteborg. Han uppger att han var en framgångsrik student före resan. Ali hade svenska samt utländska vänner som han umgicks dagligen både i skolan och på fritiden. De tränade bland annat fotboll tillsammans. Alis föräldrar är högutbildade individer som jobbar inom sjukvården.

Malik är en ung man med utländsk härkomst som har bott i ett av Göteborgs särskilt utsatta område. Malik flyttade till Sverige för tio år sedan och har sedan dess bott i förorten. Han hamnade i drogberoende tidigt i tonåren. Malik hade inga kontakter utanför förorten och hade inga svenska vänner under uppväxten heller. ”*Det fanns inte tillfälle att skaffa svenska vänner. Svenskarna ser på oss invandrare med onda ögon*” uppger Malik.

Adam jobbar som socialsekreterare och har 25 års erfarenhet i yrket. Han arbetar med förbyggande arbete samt att ge stöd till personer med kopplingar till våldsbejakande extremism som av olika skäl söker hjälp hos Socialtjänsten i Göteborgs stad.

Polisen AP har jobbat med brottsbekämpning sedan 1999. Idag är målgruppen för AP:s arbete våldsbejakande islamisk extremism. Hen säger att den våldsbejakande islamiska extremismen har ett starkt fäste i Göteborgsområdet. I ett demokratiskt samhälle har varje individ rätten att kunna uttrycka sig även om sådant som uppfattas som obekvämt, men det är olagligt att agera på ett sätt som skadar samhället och dess välfärd uppger AP.

6.2 Varför är Göteborg överrepresenterat när det gäller Daish-krigare?

När polisen Hellqvist tillfrågades om varför göteborgare är överrepresenterade bland Daish-resenärer skrattade han och svarade, ”*jag är säker på varför*” sedan tog han ett djupt andetag och fortsatte; ”*det råkade finnas strukturer i Göteborg som bejakade att man skulle ansluta*

sig”. Hellqvist utvecklar sitt svar och säger att finns en grupp människor med mycket makt, framförallt i utsatta områdena. Denna grupp arbetar för att isolera människor ifrån majoritetssamhället. Gruppen är van att ha makt historiskt och man vill inte släppa ifrån sig makten efter emigrationen till Sverige säger han i en uppriven ton. Makten kan röra sig om religiös makt, klanmakt eller patriarkal makt.

I Sverige bor 1,9 miljoner individer som är födda utomlands. Många av dessa kommer från Mellanöstern och Afrika.¹³⁰ Individer från dessa områden av världen har mer grupporienterad kultur.¹³¹ Boström citerar koranens kapitel 18, vers 13, som säger: ”*Människor! Vi har skapat er av en man och en kvinna, och Vi har samlat er i folk och stammar för att ni skall lära känna varandra*”. Han ler och säger att i Göteborg finns människor från 184 nationer samlade och att globaliseringen syftar till att vi ska lära känna varandra. Han påpekar att Göteborg är första steget i versen och att nu måste vi börja lära känna varandra och leva demokratiskt här.

Sedan 1950 har det skett stora förändringar i Göteborg, konstaterar Boström. Etniska svenskar lämnade de nu utsatta stadsdelarna och individer med andra bakgrund så som kultur, religion och politiska idéer har flyttat in i stadsdelarna, menar Boström. Vidare säger han att dessa individer har alla med sig sin historia och sina idéer om hur ett samhälle bör organiseras.

Hellqvist säger att flera av dessa inte är kompatibla med den demokratiska värdegrunden som finns i majoritetssamhället. Därmed skapas en maktkamp mellan strukturerna. Hellqvist konstaterar att den ”*frågan måste vi debattera utan att vi hamnar i en debatt om främlingsfientlighet eller islamofobi*”. Området isoleras allt mer från övriga Göteborg, konstaterar Boström.

Socialarbetaren Byvald säger att Göteborg är en segregerad stad och detta skapar frustration för ungdomar som växer upp där. Vidare anser hon att om vi ska behålla demokratin intakt behövs ett jämlikare Göteborg. Därefter säger hon att om den inrikes födda befolkningen i Göteborg säger att de inte vill bo i dessa utsatta områden eller att de inte vill ha sina barn i skolorna där, ”*så är det något som är allvarligt fel i vårt samhälle*”. Byvald hävdar bestämt att det finns parallella system i dessa utsatta områden. Hon menar att man tar det på gatunivå där vissa gator tillämpar demokratin och andra ”*något annat*”, och att skillnaden aldrig har varit lika tydlig som nu.

¹³⁰ Statistiska centralbyrån

¹³¹ World Values Survey

Tidigare Daish-krigaren Malik säger att många utlänningar har hamnat i utsatta område där det finns enbart kriminalitet, fattigdom och invandrare. *”Under sådana förhållanden förlorar man sin livsglädje”*, påpekar Malik. Han framhäver att det är svårt att komma in i det svenska samhället särskilt när man bor i dessa områden. Han är väldigt frustrerad, arg och förödmjukad över samhällsutvecklingen och säger *”Svenskarna bryr sig inte om segregerade förortererna [...] i förortererna lever de flesta invånarna isolerad från resten av samhället”*. Malik uppger också att utanförskap, drogberoende, segregation och fattigdom har varit den bakomliggande faktorn att han anslöt sig till Daish.

Polisen AP är inne på samma orsaker till varför göteborgare är överrepresenterade bland svenska Daish-krigare. AP säger att i Göteborg finns vissa segregerade stadsdelar där majoriteten invånarna är invandrare. Vidare säger AP att dessa stadsdelar kännetecknas av hög arbetslöshet, bostadsbrist, utanförskap och socioekonomiska förhållanden som inte råder i andra delar av Göteborg. AP tillägger att individerna i de utsatta stadsdelarna känner sig orättvis behandlade och iakttagna av myndigheterna. Socialarbetaren Adam träffar många individer från dessa områden och beskriver också sina upplevelser av individerna genom att säga; *”de flesta invånare i förortererna känner ett socialt utanförskap, vilket på lång sikt kan ge negativa konsekvenser som är svåra att bryta för samhället”*.

Vidare förklarar Byvald att dessa grupper inte förstår det demokratiska systemet och inte tror på rättsväsendet. Detta medför att individer från dessa områden tror att de är utsatta för rasism när den demokratiska strukturen tillämpas precis som i övriga samhället, till exempel hos Socialtjänsten. Denna okunskap skapar missförstånd och frustration för individer från dessa miljöer, menar hon. Hon tittar ner i golvet och säger, *”vilket i sin tur leder till att individerna känner utanförskap eller känner sig utpekade och orättvist behandlade”*. Vidare informerar Byvald att övriga medborgare blir mer reserverade för individernas beteende eller brist på förståelse för gällande samhällsnormer.

Hellqvist påpekar att han tror att politikerna har misslyckats med svensk integration. Han utvecklade påståendet genom att säga *”vi har inte tagit hand om våra nya göteborgare eller våra nya svenskar på ett bra sätt, och i besvikelse så söker man sig till miljöer som upplevs tryggt eller känt på nått sätt”*. Hellqvist säger att han träffar dagligen individer från dessa områden, *”det kan inte vara menat att dessa individer aldrig har lämnat Hammarkullen¹³² på 20 år, det kan inte har varit menat att dessa individer skulle leva isolerade när vi tog emot dem”* säger Hellqvist i förtvivlad ton.

¹³² Ett av Sveriges särskilt utsatta område

Malik beskriver utanförskapet och säger att det är väldigt svårt att vara utlänning och muslim i Sverige. ”Folk har otroligt mycket fördomar om utlänningar” konstaterar Malik, och utvecklar vidare genom att säga ”det syns tydligt när man åker buss, tåg eller besöker olika institutioner hur de tittar på oss. Att söka bostad som utlänning är väldigt svårt och nästan omöjligt”. Diskriminering är en daglig företeelse, uppger Malik. Vidare säger han i frustrerad ton att:

Vi flydde från bekymmer och elände i tron att vi skulle komma till ett tryggt samhälle. Vi blev placerade på en plats där enbart invandrare bor. Dagligen fanns det bekymmer, gängkriminalitet, sorg och fattigdom. Sverige har samlat oss på ett ghetto. Man blir jätteförbannad och frustrerad över den svenska immigrationspolitiken. Vi invandrare har blivit packade som små sardiner i en konservburk. Segregationen och fattigdom har varit en krossande mardröm som leder till utanförskap och maktlöshet. Drömmen om ljusare framtid och bättre liv är avlägsen. Många har inte råd att flytta till bättre bostäder, köpa fina kläder, åka på semester som andra svenska medborgare. Många invandrare känner sig utanför och saknar livsorientering. Man känner sig som en individ utan något värde (frustation). Jag var en av de som hatade Sverige och svenskarna eftersom vi blev utlämnade åt ödet. Det var jättejobbigt tid, vill inte minas. (han är ledsen). Det var inte konstigt att ungdomar ansluter sig till kriminella grupperingar. Man gör något för att synas. Man vill inte leva instängd som ett djur.

Malik hämtar andan och bryter den malande och frustrerade tonen till en mer handlingsbenägen kroppshållning och avslutar kommentaren med ”Sverige måste verkligen agera snabbare, göra något åt segregationen. Det är inte så konstigt att många göteborgare har sökt sig till Islamiska Staten”.

6.3 Hur ser radikaliseringsprocessen ut för individer som går med i våldsbejakande islamistisk extremism?

Återvändande Daish-krigaren Ali hävdar att det syriska inbördeskriget blev en vändpunkt för hans trygga liv i Sverige. Syriska kriget visades dagligen på olika tv kanaler och andra sociala medier. Det visades bilder på hur barn, kvinnor, äldre och oskyldiga människor behandlades inhumant av Asads regim. Ali kände ilska, frustation och bitterhet när han såg syrier som dagligen råkade illa ut. Ali hävdar ”Ingen i Europa brydde sig om att syrier dog dagligen”. Han kände medlidande och frustration över det som hände i Mellanöstern. Därför beslutade han att söka kontakter med olika organisationer. På internet fann Ali flera intressanta hemsidor som proklamerade om hur man skulle gå tillväga för att ansluta sig till Daish. Daishs propaganda

var professionell och inspirerande, vilket påverkade Ali. Män i propagandan beskrevs som modiga och beskyddande. Män som ställer upp för att skydda det syriska oskyddade civila samhället. Ali sökte sig till föreningar för att komma i kontakt med personer som tänkte som han. I föreningen pågick en hemlig propaganda som argumenterade och förespråkade att det är varje frisk arabs och muslims plikt är att ansluta sig till Daish för att rädda Syrien och Irak från utländska ockupationer och från Asads regim.

Enligt socialsekreterare Adam har några individer åkt till krigsdrabbade länder på grund av religiösa övertygelser, medan andra individer anslöt sig till Daish för att lägga bakom sig sin kriminella bakgrund och starta ett nytt liv. *”De bakomliggande drivkrafterna till radikalisering är oftast socialt utanförskap”*, hävdar Adam.

Daish-avhopparen Malik uppgav att utanförskap, drogberoende, segregation och fattigdom har varit bakomliggande faktorer till radikalisering. Malik tillägger *”när man bor i ett segregerade och fattiga stadsområde är det lätt för olika grupperingar att påverka och vilseleda ungdomar”*. Att ansluta sig till Daish skulle ge honom den lycka han saknade i Sverige trodde han. Daishs propaganda som Malik upptäckte på internet var ett lockande initiativ för att söka sig till bättre liv. Malik såg propagandan som trovärdig då Daish sa sig betrakta alla människor lika. Personliga kriser, drogberoende, frustration samt arbetslöshet bidrog till att Malik beslutade sig för att ansluta sig till Daish. Tron var att starta ett nytt liv kring brödraskap samt att upprätthålla sin heder. Malik hävdar att *”alla människor vill ha känsla av kontroll, gemenskap, tillhörighet och ett gott liv (sedd, hör och bekräftade) vilket jag och många andra invandrare saknar i segregerade förorterna i Göteborg”*.

Före detta säkerhetspolisen Hellqvist uppgav att ursprung är den bakomliggande drivkraft som bidrar till rekryteringen av unga människor från Göteborgs segregerade förorter. Han nämner två olika bakgrunder *”antingen har man palestinskt eller somaliskt ursprung”*. Hellqvist redogör bakgrunden och orsaken till varför dessa två grupper som sticker ut från mängden av Daish-resenärer. Somalier och palestinier är två grupper som har misslyckats med sin skolgång, sysselsättning och integration, därför har de hamnat utanför majoritetssamhället hävdar Hellqvist. Hellqvist tillägger att många somalier som har rest till Daish har lågutbildade föräldrar. Vidare förklarar Hellqvist att han har samtalat med äldre somalier som ofta säger *”vi fattar inte varför våra ungdomar reser till mellanöstern, ”vi är afrikaner, vi har inget att göra med konflikten i Syrien”*. Många äldre palestinier som Hellqvist har pratat med är inte lika oförstående som den somaliska gruppen. Ett återkommande svar från äldre palestinier har varit att vissa palestinska familjer är mer våldsbenägna än andra, påpekar Hellqvist. Enligt

Hellqvist har palestinska Daish-resenärer från Göteborg sin bakgrund i det Hamas-dominerade Gaza.

Hellqvist hävdar att Daish-resenärer från Göteborg oftast saknar grundläggande utbildning såsom gymnasieutbildning. Vidare säger Hellqvist att, *”få av dem har någonsin haft fast arbete eller inkomst”*. Han menar att när individen står utanför majoritetssamhället är det lättare att denne rekryteras av kriminella gäng eller religiösa grupper med våldsbejakande ideologi.

Socialsekreteraren Byvald uppger att segregationen i stadsdelen Angered och miljöerna kring den har varit bidragande orsaker till att många ungdomar har anslutit sig till Daish. Hon förklarar att den första faktorn var en liten grupp som åkte ner till Syrien. Byvald beskriver gruppen närmare genom att säga, *”det var liten grupp som var kusiner, släkt, kamrater och var boende på samma gata här i Angered”*. Denna grupp tillsammans med andra från stadsdelen Bergsjön skickade hem det första Daish-propagandaklippet på svenska, där killarna ropade på bred göteborgska *”kom igen kompisar, gör er plikt”*, säger Byvald. Hon menar att dessa killar i sin tur har påverkat andra ungdomar att ansluta sig. Den andra faktorn, förklarar Byvald är att många av dessa killar hade en fot i kriminalitet, var våldsbenägna samt spänningssökande individer.

6.4 Vilken strategi har Göteborg för återvändande Daish-krigare?

Göteborgs stad arbetar med förebyggande åtgärder mot våldsbejakande extremism på lokalnivå. Arbetet ligger under Social utveckling (SU) som är en utvecklingsavdelning till enheten Social resursförvaltning. SU har i uppdrag att samordna Göteborgs stads förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism.¹³³ SU har tagit fram en handlingsplan för hur det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism ska bedrivas i Göteborg, samt vilka aktörer som omfattas av detta. Göteborgs stads förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism bygger på samverkan med andra aktörer i samhället. Tidigare nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Hillevi Engström, har sagt:

De som återvänder måste ha något att återvända till, eller hoppa av till. Det handlar om att skydda allmänheten, från i värsta fall attentat. Då kan man inte lämna de här personerna i ett vakuum, risken är annars att de kan bli farliga. Samtidigt har diskussionen om *”gräddfiler”* till jobb och bostad kommit på tapeten, men vad den här gruppen behöver är återanpassning till samhället.¹³⁴

¹³³ Göteborgs stad

¹³⁴ Statens offentliga utredningar: 58

Boström förklarar att individer som kommer tillbaka från religiöst våldsbejakande extremism är skadade fysiskt, psykiskt och är traumatiserade. Vidare förklarar Boström att vissa individer är likgiltiga, har ånger i olika omfattning, alternativt är religiöst stärkta i sin extrema åsikt. Boström menar att dessa individer radikaliserar sitt nätverk med våldsbejakande extremism, agerar som rekryterare och är övertygade om att fortsätta den extremistiska agendan i Sverige. Till exempel genom att agera som dörröppnare för andra terrorister.

Vidare anser Boström att de som har begått en brottslig handling ska dömas i domstol om bevisning finns. De andra ska avprogrammeras, anser Boström, och tillägger att avprogrammerad terrorist är en oerhört viktig expert i kampen mot våldsbejakande extremism. Han menar att genom denna modell kan samhället bygga ett kraftfullt verktyg mot våldsbejakande extremism. Boström belyser att det finns forum för föräldrar och stödtelefon. Dit återvändande Daish-resenärer och anhöriga kan höra av sig. Men stödtelefonen är dåligt konstruerad, förklarar Boström. Han säger att personerna som tar emot samtalen inte har rätt kompetens i ämnet.

Byvald berättar att det finns en interreligiös grupp i Göteborg och en nystartad sådan i stadsdelen Angered¹³⁵, där Byvald jobbar. Angeredgruppen träffas 2 gånger per termin och diskuterar värdegrundsfrågor och mänskliga rättigheter enligt metoden rundabordsamtal. Syftet med träffarna är att skapa dialog mellan trossamfundet och tjänstemännen. Byvald påpekar att denna typ av rundabordsamtal har varit en framgångssaga i USA. Vidare säger hon att tjänstemän ska lyssna och inte peka med hela handen, ”*Vi är på rundbordsamtalet för att lyssna och ta in vad folk säger*”.

Polisen AP informerar att om Säpo är den huvudansvariga myndighet som bekämpar terrorism i Göteborg och Sverige. Vidare säger AP att: ”*Säpo samarbetar med andra viktiga brottsbekämpande myndigheter som till exempel Polisen, Tullen, Försvarmakten, FOI med mera*”. När barn som har varit hos Daish återvänder till Sverige anmäler Säpo detta till Socialtjänsten, förklarar Byvald. Socialtjänsten startar en utredning och hjälper familjen.

Socialarbetaren Adam förklarar att samarbetet mellan Säpo och Socialtjänsten inte fungerar när vuxna individer återvänder från Daish. Han säger ”*det brister ofta mellan oss och Säpo*”. Vidare menar Adam att han förstår att vissa delar av Säpos information är hemlig, men hemlighållandet av informationen leder till att individer som behöver Socialtjänstens hjälp inte kommer till deras kännedom. Adam förklarar, ”*Det största problemet är att information*

¹³⁵ Stadsdel i Göteborg

om personer i behov av stöd inte når ut, det gör mig väldigt frustrerad". Adams frustration bekräftas av tidigare Daish-medlemmarna Ali och Malik. Båda uppger att de mår dåligt, men inte vågar kontakta myndigheterna. Adam förtydligar:

Att ge insats är inga bekymmer, men det känns som vårt jobb är inte så uppskattad i samhället. Oftast hör vi från vanligt folk att vi ska strunta att hjälpa återvändande Isis krigare. För oss är det viktigt att ställa upp för behovande eftersom vi gynnar inte enbart individen utan hela samhället i stort

Byvald informerar om att resursstarka individer som ansluter sig till Daish, brukar kunna återgå till ett normalt liv efter hemkomsten. De resurssvaga Daish-medlemmarna har däremot inget socialt liv att komma hem till. Dessa individer brukar må dåligt så småningom och tillslut läcker det fram genom att de söker hjälp framhäver Byvald. Individerna brukar ha svårt att uppge varför de mår dåligt, säger Byvald. Sedan belyser hon att socialtjänsten har kunskap i arbetet med dessa individer: *"Individer som säger, jag är hotad utan att kunna namnge person eller organisation brukar vara ett typiskt kännetecken för denna grupp"*.

Återvändaren Ali säger:

Myndigheterna måste använda sina resurser och färdigheter för att hjälpa ungdomar som har blivit lurade till galenskaper. Återvändande personer har stort behov att samtala med professionella aktörer. Praktiserande muslimer måste engagera sig för att informera ungdomar om att islam förbjuder hämnd och dödande av civila människor. Risken är stort att återvändande Isis krigare kan agera i affekt.

Hellqvist säger att detta är en ny problematik som samhället är inte rustade för. Däremot menar han att Sverige och det svenska samhället är rustade för politisk extremism. Samhället har sedan 1930-talet hanterat våldsbejakande höger- och vänsterextremister. Han utvecklar genom att säga vi vet hur dessa grupper uppför sig. Nu har vi fått religiös extremism och samhället är sekulärt. Hellqvist poängterar *"Vi är okunniga om religion överhuvudtaget och ännu mindre om religiös extremism"* och detta gör frågan till svårhanterlig för politikerna och samhället. Man har försökt olika strategier för att lösa frågan.

Socialtjänsten i Angered bedriver en avhopparverksamhet. Återvändande Daish-krigare är en prioriterad grupp förklarar Byvald. Hon säger att Angered har byggt upp en särskilt dedikerad resurs för de återvändande Daish-krigarna. Den dedikerade resursen från Socialtjänsten består av handläggare från avdelningarna Vuxengruppen, Ekonomiskt bistånd och två särskilt utsedda handläggare som arbetar med avhopparverksamheten. Byvald tycker att lösningen

på våldsbejakande extremism oavsett ideologi finns i demokrati och mänskliga rättighetsfrågor. Därför förespråkar Byvald fler rundabordssamtal och dialoger om demokrati och mänskliga rättigheter. Hon menar att vi på det sättet kan lösa flera viktiga samhällsfrågor som är orsaken till utanförskap, misstro, missförstånd, rasism, extremism och så vidare.

7 Analys

Undersökningsresultaten visar att resorna till Daish-ockuperade områden endast är symptom på ett strukturellt problem som existerar i Göteborg. Vi fann att det strukturella problemet är just anledningen till varför göteborgare är överrepresenterade bland svenska Daish-krigare. Vi menar att utanförskap och segregation leder till att individer hittar meningsfulla aktiviteter, även om aktiviteterna har negativa konsekvenser både för samhället och individerna. Samtliga intervjupersoner är överens om att Göteborg är en segregerad stad. Resultaten visar att i vissa stadsdelar råder hög arbetslöshet, låg utbildning samt dåliga skolresultat. Enligt Mertons strainteorin leder detta till frustration. Denna frustration grunder sig både enligt Merton och informanterna på att individer som bor i utsatta områdena blir utestängda av majoritetssamhällets legitima medel att tillgodose sina behov och drömmar. Det vill säga, dålig utbildning leder till arbetslöshet som därefter leder till socioekonomiska problem som sedan skapar frustration för individerna som bor i utsatta områdena. Klyftan mellan dessa områden och övriga Göteborg växer och ger upphov till parallella strukturer som ersätter den demokratiska ordningen som tillämpas i övriga Göteborg.

Respondenterna hävdar att frustration, fattigdom, segregering och sociala problem var de bakomliggande faktorerna som drev många individer till radikalisering. Detta överensstämmer med Abbasians teori om att integration ofta är samkopplad med sociala och kulturella aspekter som är viktiga för invandrarens integration. När en individ saknar resurser, social anknytning och ekonomiska tillgångar söker sig ofta individen till andra sätt för att bli sedd, hörd och bekräftad. Respondenterna uppger att personliga kriser, utanförskap och arbetslöshet har varit bidragande orsaker till att människor som bor i de segregerade förorterna anslutit sig till Daish med hopp om att erhålla ett bättre liv.

Terrororganisationen Daish är en av aktörerna som har utnyttjat det övriga samhällets frånvaro i de utsatta stadsdelarna. Daish-rekryterare har överöst religiös propaganda på individer som redan var frustrerade över samhället. Här tolkar vi att Daish gav individerna möjlighet att överkomma strain enligt Mertons strainteorin. Det vill säga individerna överöstes med religiös propaganda som ingav hopp, upprättelse och framtidstro. Genom propagandan kände

sig individerna sedda, behövda och bekräftade. Merton framhävde att frustrationen som uppstår medför stora riskfaktorer för avvikande beteende, kriminalitet och sociala problem. Tidigare Daish medlemmarna Ali och Malik bekräftade att frustrationen var främsta orsaken till varför de anslöt sig till Daish. Undersökningen visar att propagandan riktades till olika målgrupper. Vissa individer som intervjupersonen Ali motiverades av humanitära skäl, det vill säga att hjälpa det syriska folket som lider. Andra gavs möjlighet till gemenskap som de saknade i den befintliga demokratiska strukturen i Göteborg. Det vill säga gemenskapen kompenserade den misslyckade integrationen och reducerade strain enligt Mertons teori. Vår forskning visar också att övriga Göteborg har isolerat sig från dessa områden. Beckman påpekade att målsättningen med integrationen är att samhället ska präglas av jämlikhet, ömsesidig respekt och rättvisa. Vår forskning visar att Göteborg har en bit till Beckmans ord gällande integration.

Vi menar att individer från dessa områden är missgynnade och/eller underrepresenterade inom Göteborg såsom arbetsmarknaden, bostadsmarknaden, kulturlivet och så vidare. Vi anser att segregationen tvingade individer i utsatta områdena att hitta strategier att överkomma strain enligt Mertons modell. Vi har tidigare nämnt att Daish sågs som en meningsfull aktör, där individer kunde överkomma strain eller som återvändaren Malik uttryckte ”*Man gör något för att synas. Man vill inte leva instängd som ett djur*”. Byvald påpekade att individer som bor i övriga Göteborg inte vill bo i de utsatta stadsdelarna eller ha sina barn i skolor i området. Här tycker vi att avsaknaden av gemenskap och tillit mellan de segregerade områdena och övriga Göteborg är uppenbar. Abbasian menar i sin integrationsteori att sysselsättning på ett viktigt sätt bidrar till gemenskap.

8 Diskussion och Slutsatser

Hellqvist lyfte fram att politikerna har misslyckats med integrationen i Göteborg. Vår forskning visar att det finns stora klyftor i Göteborg och vi kan inte annat än hålla med Hellqvist. Vidare anser vi att den misslyckade integrationen är den bidragande orsaken till varför göteborgare är överrepresenterade bland svenska Daish-krigare.

Vår förståelse och det insamlade empiriska materialet ger oss en unik möjlighet att svara på varför många göteborgare radikaliserades och rekryterades till Daish. Först och främst anser vi oss själva vara produkter av svensk integration. Då vi har egna erfarenheter av svensk integrationspolitik. Vi har även tidigare nämnt att Mohammed arbetar som statstjänsteman på Arbetsförmedlingen med integration- och utanförskapsfrågor. Detta ger oss ytterligare

en dimension då vi har inblick i Sveriges integrationspolitiska mål och politikernas tillvägagångsätt. Vi har den unika möjligheten att kunna byta perspektiv med hjälp av dubbel kulturell kännedom. I följande stycke ska vi diskutera utanförskapet och misslyckandet utifrån våra dubbla perspektiv.

Vi anser att i Sverige råder en prestationskultur där var- och en gör sitt, och att samhället fungerar som en gemensam mötesplats där alla medborgare bidrar på sitt sätt. Den som inte kan bidra på grund av skolgång, pension, sjukdom, arbetslöshet eller annat, skyddas av samhällets skyddsnät. Denna modell fungerar väl när individen är uppfostrad med prestationskultur som ger en positiv individualism, det vill säga att individen bidrar till samhällsutvecklingen och samhället belönar individen på olika vis. Detta är i enlighet med de teoretiska utgångsperspektiv vi har använt oss av Merton, Abbasian och Beckman. Vi hävdar bestämt att det finns ett krux som har förbisetts av ansvariga politiker. Och det handlar om när individer från andra kulturer ska integreras i den svenska samhällsmodellen.

Merton påpekar att alla samhällen har ett förhandsgivet samhällsmål, och att medel för att uppnå målen erbjuds medborgarna genom olika institutioner. Vi anser att Göteborg har misslyckats med introduktionen av nyanlända göteborgare, det vill säga när nyanlända göteborgare ska introduceras till den svenska demokratin och prestationskulturen, och därigenom få tillgång till samhällets normsystem, enligt Mertons strainteorin. Vi hävdar att Göteborg inte tar hänsyn till individernas kulturella bakgrund. Boström nämnde tidigare, när individer med annan kultur, religion och andra politiska idéer flyttade in i de nu utsatta stadsdelarna. Hade dessa individer med sig sin historia och sina idéer om hur ett samhälle bör organiseras.

När dessa individer ska integreras använder ansvariga beslutsfattare den befintliga strukturen som inte är anpassad till människor med annan livssyn än den svenska. Denna studie påvisar att orsaken till den ökade radikaliserings och våldsbejakande extremismen kan spåras tillbaka till denna punkt. Det vill säga, individen saknar kunskap om den svenska modellen som är baserad på prestationskultur och demokratiska principer. Om nya göteborgare inte lära sig samhällsmodellens fördelar och hur individen kan få tillgång till legitima medel för att bli sedd, behövd och bekräftad, kan resultatet istället bli frustration, påfrestning och personliga kriser.

Flera informanter bland andra Byvald, påpekade att demokratin inte tillämpas i utsatta områdena, Hon menar; ”att dessa grupper inte förstår det demokratiska systemet och tror inte på rättsväsendet”. Detta tyder på okunskap om gällande samhällsnormer. Orsaken till misstron mot demokratin, beror på bristande introduktion till det svenska samhället i den primära integrationen anser vi. Det behövs en god introduktion till gällande normsystem och fördelarna

med svenska modellen. Abbasian menar att integration är ett tillstånd som möjliggör för invandrare att uppnå fullständig jämlikhet med majoritetssamhället.

Vi efterlyser mer ”kulturmedvetenhet” i introduktionsfasen för att undvika rädsla för assimilation eller skapandet av en Vi/Dom-mentalitet. Det vill säga, introduktionsfasen genomförs med kulturmedvetenhet, där den nyanlända individen vägleds av någon med dubbel kulturell kompetens. Vi anser att rädslan för förändring annars kan leda till nyanlända litat mer på att individer med religiös makt, klanmakt eller patriarkal makt än samhällets demokratiska struktur. Detta är den befintliga parallella strukturens ursprung anser vi. Byvald nämnde tidigare att om ”*vi ska behålla demokratin intakt behövs jämlikare Göteborg*”. Göteborg kan bli jämlikare om individerna får en introduktion om samhällets gällande normsystem. Därför hävdar vi att en god introduktion ger möjlighet att undvika segregation, utanförskap och parallella strukturer såsom religiös extremism. Därigenom får samhället en effektiv skyddsmekanism mot kriminalitet och våldsbejakande extremism.

9 Förslag till fortsatt forskning

Byvald nämner ett annat fenomen som hon har upptäckt i arbetet med våldsbejakande islamistisk extremism. Hon hävdar att genom samtal med familjer har det kommit fram att familjer som har förlorat en son i kriget ofta skickar ytterligare en son till kriget. Byvald säger att detta ses som en heder och bekräftelsegest för att den döde brodern hade rätt åsikter. Hon ger ett exempel på detta fenomen: Det var en familj som skickade en son till kriget, sonen blev skadad och återvände till Sverige. Därefter skickade familjen en till son som dog kort efter anslutningen till Daish. Familjen ville sedan skicka ytterligare en son till Daish och då sökte sig mamman i familjen till socialtjänsten för hjälp. Därefter ingrepp Byvald och hennes kollegor och stoppade sonen från att resa till Daish. Byvald tillägger, ”*när familjer skickar andra sonen sker detta både frivilligt och ofrivilligt*”, och om sonen inte vill resa för att ansluta sig till Daish utsätts denna för mycket hårt tryck av familjen. Det vore intressant att forska vidare på vad som är orsakerna till att en förälder skickar sina barn till krig.

10 Sammanfattning

Enligt Säpo har 300 svenskar anslutit sig till terrororganisationen Daish och en tredjedel av dessa är göteborgare. Denna uppsats behandlar Daish-krigare från Göteborg hur det kommer sig att göteborgare är överrepresenterade bland svenska Daish-krigare, samt hur radikaliseringsprocessen ser ut för individer som ansluter sig till Daish. Uppsatsen behandlar också

stadens strategi gällande behandlingen av individer som har återvänt efter att ha varit hos terrororganisationen Daish i Syrien och Irak. För att undersöka detta har kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer använts. Det empiriska materialet i uppsatsen består av semistrukturerade intervjuer med två återvändande Daish-resenärer och tre poliser som arbetar med våldsbejakande extremism i Göteborg samt två socialarbetare på Göteborgs stad.

För att tolka det empiriska materialet i uppsatsen har vi använt två olika teorier. Den första är sociologen Robert K. Mertons strainteorin. Teorin är en strukturell teori som menar att kriminalitet och avvikande beteende grundar sig i samhällsstrukturen. Vi har valt att kombinera strainteorin med en integrationsteori av kulturgeografen Saeid Abbasian och statsvetaren Ludvig Beckman. Abbasian och Beckman menar att integrationens grundförutsättning är att resurser, möjligheter och rättigheter fördelas likvärdigt i samhället.

Denna forskning visar att Göteborg sticker ut i listan bland Sveriges utsatta områden, där 7 av 23 utav dessa utsatta områdena finns i Göteborg, och att orsaken till att Göteborg är överrepresenterat beror på segregationen och utanförskapet. Resultaten visar att i vissa stadsdelar råder hög arbetslöshet, låg utbildning och dåliga skolresultat. Klyftan mellan dessa områden och övriga Göteborg växer, vilket skapar förutsättningar för parallella strukturer som ersätter den demokratiska modellen i de segregerade stadsdelarna. Terrororganisationen Daish är en av aktörerna som har utnyttjat klyftorna i de utsatta stadsdelarna. Daish-rekryterare har överöst religiös propaganda på individer som redan frustrerades på samhället. Individerna radikaliseras främst av två skäl, Den första är att vissa individer motiverades av humanitära skäl, Det vill säga att hjälpa det syriska folket som lider. Den andra skälen är att individer gavs möjlighet till gemenskap som de saknade genom den befintliga samhällsstrukturen i Göteborg. Vi har kommit fram till att utanförskapet i Göteborg beror på att man inte tar hänsyn till individernas kulturella ställning, vilket leder till att individer med annan kulturell bakgrund än den svenska får dålig introduktion till samhällets gällande normsystem. Därigenom hamnar individerna i utanförskap och segregation. Detta i sin tur leder till stora kostnader för såväl som övriga samhällsmedborgare som de drabbade individerna.

11 Litteraturförteckning

Tryckta källor

- Abbasian, S. (. (2003). *Integration på egen hand: en studie av invandrade kvinnoföretagare i Sverige*. Uppsala : Uppsala universitet .
- Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod*. Stockholm: Liber AB .
- Andersson, S. (2014). *Om positivism och hermeneutik*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Armstrong , K. (2016). *Med Gud på vår sida -religion och våld genom historien*. (P. Handberg, Övers.) Stockholm: Natur och kultur.
- Beckman, L. (2011). *Den rimliga integrationen*. . Stockholm: Dialogos.
- Darvishpour, M. &. (2008). *Migration och etnicitet: perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Eneroth, B. (1984). *Hur mäter man "vackert"?: grundbok i kvalitativ metod*. Stockholm: Natur och kultur.
- Fejes , A., & Thornberg , R. (2016). *Handbok i kvalitativ analys. Andra upplagan*. Malmö: Liber AB.
- Flyghed, J., Hörnqvist, M., Bäcklin , E., Nordén, E., & Schoultz, I. (2011). *Varifrån kommer hotet?* Stockholm: Kriminologiska institutionen Stockholms universitet.
- Fottorino, É. R. (2016). *ISIS: vad är Daesh? om den nya terrorismen*. Johanneshov: MTM.
- Geels, A., & Wikström, O. (2012). *Den religiösa människan* (3 uppl.). Stockholm, Sverige: Natur och Kultur.
- Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Holme, I. &. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Jönsson, P. (2014). *"Profetens hämnd": Islamiska staten - hot mot världsfreden?* Stockholm: Utrikespolitiska institutet.
- Kumm, B. (2003). *Terrorismens historia*. Lund: Historiska media.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* . Lund: Studentlitteratur.
- Lagervall, R. (2015). Modern politisk sunniislam. S. Olsson, & S. Sorgenfrei, *Islam -en religionsvetenskaplig introduktion* (ss. 287-307). Stockholm : Liber.
- Lindblom, J. (2013). *Metodhandbok: Samverkan mot Social oro* . Polisen, Västerorts Polismästardistrikt . Kista: Polisen.
- Lindgren, S. (1998). *Om brott och straff*. Lund: Studentlitteratur .
- Lundh, L. M. (1992). *Kognitiv psykologi*. . Lund: Studentlitteratur.
- Lundh, L.-G., Montgomery , H., & Waern, Y. (1992). *Kognitiv psykologi*. Studentlitteratur.: Lund.
- Merton, R. K. (1938). Social Structure and Anomie. *American Sociological Review*, 3(5), ss. 672-682.
- Merton, R. K. (1968). *Social theory and social structure*. New York: Free press.
- Merton, R. K. (2008). Social structure and anomie. R. Heiner, *Deviance across cultures*. New York, USA: Oxford University press, Inc.
- Peste, J. (2003). *Religion och terrorism: mellan samvaro och radikalism*. Lund: Studentlitteratur.
- Statens offentliga utredningar. (2017). *SOU 2017:67*. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB.
- Vikström, B. (2015). *Den skapande läsaren. Hermeneutik och tolkningskompetens*. Lund: Studentlitteratur.
- Ödman, P.-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

- Dagens Nyheter, artikel: Lastbil in i folkmassa. (u.d.). *dn.se*. Hämtat från *dn.se*:
<https://www.dn.se/sthlm/lastbil-in-i-folkmassa-detta-vet-vi/> 05 2018
- Dagens Nyheter, artikel: IS i Göteborg. (u.d.). *dn.se*. Hämtat från *dn.se*:
<https://www.dn.se/nyheter/ingen-aker-langre-till-is-men-oron-vilar-over-goteborg/?forceScript=1&variantType=large>
- Dagens Nyheter: Artikel om svenska Daesh krigare. (u.d.). *dn.se*. Hämtat från *dn.se*:
<https://www.dn.se/nyheter/sverige/sapo-upp-till-300-svenskar-kan-strida-for-is/> 2017
- Dagens Nyheter: Socialarbetaren Bettan en enmansstyrka mot extremism. (u.d.). *dn.se*. Hämtat från <https://www.dn.se/nyheter/sverige/socialarbetaren-bettan-en-enmansstyrka-mot-extremism/> 2017
- Göteborg stad. (u.d.). *socialutveckling.goteborg.se*. Hämtat från *socialutveckling.goteborg.se*:
<https://socialutveckling.goteborg.se/team/brottsforebyggande-arbete/samordning-valdsbejakande-extremism/om-oss/> den 04 01 2018
- Göteborgs universitet. (u.d.). *gu.se*. Hämtat från *gu.se*:
http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf den 23 04 2017
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. (u.d.). *mucf.se*. Hämtat från *mucf.se*:
https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/ung-och-extrem-islamistisk.pdf 05 2018
- Nationalencyklopedin: Al-wahhab. (u.d.). *ne.se*. Hämtat från *ne.se*:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/al-wahhab> 04 2017
- Nationalencyklopedin: Fakta om Deash. (u.d.). Hämtat från
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/islamiska-staten> 2007
- Nationalencyklopedin: Fakta om Saudiarabien. (u.d.). *ne.se*. Hämtat från *ne.se*:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/saudiarabien> 04 2017
- Regeringen, nuläge och tendenser. (2014). *regeringen.se*. Hämtat från *regeringen.se*:
<http://www.regeringen.se/49bb8c/contentassets/a76118e6b4fc49bfba45804f6bb3c956/valdsbejakande-extremism-i-sverige--nulage-och-tendenser-ds-20144> 05 2018
- Regeringen.se. (2017). *Regeringen.se*. Hämtat från *Regeringen.se*:
<http://www.regeringen.se/48e153/contentassets/d9eb44c5d8054f63baa71f199390341b/varna-demokratin-mot-valdsbejakande-extremism---hinder-och-mojligheter-sou-2017110> 05 2018
- Säkerhetspolisen. (den 01 11 2010). *Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige*. Hämtat från *www.sakerhetspolisen.se*:
<http://www.sakerhetspolisen.se/download/18.635d23c2141933256eald14/1381154798420/ijrapportweb> den 01 04 2018
- Säkerhetspolisen. (2015). *www.sakerhetspolisen.se*. Hämtat från *www.sakerhetspolisen.se*:
<http://www.sakerhetspolisen.se/download/18.1beef5fc14cb83963e7273f/1458212474047/Arsbok-2015.pdf> 05 2018
- Säkerhetspolisen.se/våldbejakande extremism. (u.d.). *Sakerhetspolisen.se*. Hämtat från *Sakerhetspolisen.se*: <http://www.sakerhetspolisen.se/kontraterrorism/valdsbejakande-extremism.html> den 02 01 2018
- Statens offentliga utredningar. (u.d.). *regeringen.se*. Hämtat från *regeringen.se*:
<http://www.regeringen.se/4afefa/contentassets/062757408d834bf0a1d419935b8c0259/varna-demokratin-mot-valdsbejakande-extremism---nationell-samordning-och-kommunernas-ansvar-sou-201692> den 05 04 2018
- Statistiska centralbyrån. (u.d.). *scb.se*. Hämtat från *scb.se*: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/in-och-utvandring/> den 30 04 2018

Svenska Dagbladet, artikel: Martyroperation. (u.d.). Hämtat från <https://www.svd.se/chattade-om-martyroperation--under-sapos-terrorutredning> 05 2018

Sveriges Television: Artikel, Sveriges mest utsatta områden. (den 23 10 2017). *Svt.se*. (E. Mannheimer, Producent, & Svt nyheter) Hämtat från [svt.se](https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sveriges-utsatta-omraden):
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sveriges-utsatta-omraden> 04 2017

Sveriges Radio, artikel: Daish . (u.d.). *sverigesradio.se*. Hämtat från [sverigesradio.se](https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2795&artikel=5953028):
<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2795&artikel=5953028> 05 2018

Totalförsvarets forskningsinstitut . (den 30 12 2017). *foi.se*. Hämtat från [foi.se](https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--4429--SE):
<https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--4429--SE>

Wordreference.com. (u.d.). *wordreference.com*. Hämtat från [wordreference.com](http://www.wordreference.com/ensv/strain):
<http://www.wordreference.com/ensv/strain> 04 2017

World Values Survey. (u.d.). *worldvaluessurvey.org*. Hämtat från [worldvaluessurvey.org](http://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp?CMSID=Findings):
<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp?CMSID=Findings> 04 2018

12 Bilagor

Under denna rubrik presenteras våra intervjufrågor till informanterna.

12.1 Intervjufrågor för Daish-medlemmar

Bakgrund

- Berätta om dig själv (innan han åkte till Syrien)
- Jobb, student.
- Umgängeskrets.
- Vad betyder religionen för dig?
- Brukar du be, gå till moskén mm?
- Har du svenska vänner?

Rekrytering till Daish

- Vilken är den bakomliggande orsaken/faktorer till att du anslöt dig till Daish?
- Hur blir man rekryterat till Daish?
- Hur upplevde du Daish?

Återvändandet till Sverige?

- När beslutade du dig att återvänd hem?
- Varför vill du komma tillbaka till Sverige?
- Vad hände när du kom hem?
- Har du fått stöd och hjälp av kommunen eller myndigheterna i samband med hemkomsten?

Samhället

- Hur länge har du bott i Sverige?
- Hur upplever du det svenska samhället?
- Trivs du här?
- Har du upplevt diskriminering, rasism eller utanförskap i Sverige?
- Hur känns att det vara utlänning/muslim i Sverige?
- Hur mycket har du påverkats av kriget i Syrien?
- Har du ändrat din uppfattning om Daish sedan du kom tillbaka?
- Vilka råd skulle du ge till ungdomar som vill ansluta sig till Daish eller till andra organisationer?
- Hur ser du på livet idag?
- Vad gör du idag (jobbar, studerar) mm.
- Vilka lärdomar kan vi dra från Daish-återvändare?
- Hur ser din framtid ut?
- Hur blir du bemött idag?
- Hur bemöter du andra medborgare?
- Blir du påverkad om någon talar illa om muslimer eller utlänningar?

12.2 Intervjufrågor till samhällsaktörer

- Hur länge har du arbetat mot våldsbejakande extremism?
- Vilka är målgruppen för ert arbete?
- Kan du beskriva målgruppen som har anslutit sig till våldsbejakande islamisk extremism?
- Hur ser en arbetsdag ut för dig, dvs då du arbetar mot våldsbejakande islamisk extremism?
- Hur många från Göteborg har anslutit sig till Daish?
- Varför tror du att göteborgare är överrepresenterade bland svenska Daish krigare?